

Hudra Árpád
(válogatta és összeállította)

ÁDÁM GYÖRGY ABSZOLÚT PEDAGÓGUSKÉNT AZ ALKOTÓK ÉS A KÖZVETÍTŐK FELELŐSSÉGÉRŐL¹

DOI: <https://doi.org/10.32558/abszolot.2021.27>

Ádám György (1922–2013)

Hogyan szánja rá magát egy meglehetősen elfoglalt tudós akadémikus arra, hogy elfogadja egy olyan pedagógiai szakmai civil szervezet elnöki tisztségét, mint amilyen a Magyar Pedagógiai Társaság, amely viszonylag távol van a tudománytól?²

Többféle elvi, érzelmi és gyakorlati ok is vezetett arra, hogy szívesen fogadjam a Társaság három évvel ezelőtti jelölőbizottságának felkérését. Az elvi ok az, hogy a tudományos munkám középpontjában több mint negyven éve a tanulás kérdése áll. Agykutatóként igen régóta azzal foglalkozom, hogy milyen módon történik az agyban az információk begyűjtése és rögzítése,

¹ Ádám György (1922–2013) akadémikus, agykutató, az Eötvös Loránd Tudományegyetem professzora, 1994–2009 között a Magyar Pedagógiai Társaság elnöke volt. Kutatómunkájának középpontjában évtizedek óta a tanulás agyfiziológiája állt. Élettantankönyveiből biológus- és pszichológusgenerációk egész sora tanult. Tudományszervező munkája mellett a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat elnökeként (1978–1990) sokat tett a tudományos ismeretterjesztés, a közművelődés fejlesztéséért.

² Részletek SCHÜTLER Tamásnak Ádám György akadémikussal, a Magyar Pedagógiai Társaság elnökével 1997 márciusában az *Új Pedagógiai Szemlében* készített interjújából.

foglalkoztat ennek a problémának az élettani és pszichológiai, kognitív háttere is. A tudományos érdeklődésem ilyen értelemben nem áll távol az olyan gyakorlati tevékenységtől, hivatástól, mint a tanítás. A pedagógia mellett az andragógia is közel áll hozzám, mert vallom, hogy a tanulás nem áll meg a felnőttkor küszöbén, hanem az egész életen át tart. Mint a tanulással, az információk begyűjtésének, a szükségtelen információk kirekesztésének agyfiziológiai problémáival foglalkozó kutatót mindig nagyon érdekelt annak a foglalkozásnak a helyzete, jövője, amely a tanulás segítségével, a tanítással foglalkozik. Otthon érzem magam a pályán, mivel a neveléstudomány közel áll az általam művelt kísérleti és biológiai pszichológiához. A vállalásban szerepet játszik érzelmi ok is, nevezetesen az, hogy 11 éven át a TTT országos elnöke voltam, ahol a tagság igen nagy hányada pedagógusokból tevődött össze, olyan hivatástudattal bíró értelmiségiekből, akiknek fontos volt az ismeretterjesztés, a közművelődés ügye, s akikkel épp ezért jó volt együtt dolgozni. Számomra egyfajta folytonosságot jelent az, hogy immár három éve egy nagyjából hasonló összetételű, értelmiségi embereket egyesítő szakmai civil szervezetnek az elnöke lehetek, s egy általam megszokott közösségi, közösségteremtő munkát végezhetek. A vállalásnak - amint említettem - van gyakorlati vagy inkább személyes oka is: családomban, közvetlen környezetemben több pedagógus él, a feleségem harmincévi pedagógusi munka után ment nyugdíjba. Talán nem túlzás azt mondanom: jól ismerem ennek az értelmiségi rétegnek az életét, a problémáit.

(...)

„Az új tudományos eredményeknek az ismerete elsősorban azért kell, hogy a pedagógus egy modern tudományos alapokon álló világképet, világlátást tudjon közvetíteni az adott mikrokozmoszban, a kisközösség, a kisváros vagy a nagyvárosi lakótelep felnövekvő ifjúsága számára. A pedagógusnak ehhez tudnia kell a természet- és társadalomtudományok ma ismert törvényszerűségeit, s azt folyamatosan ki kell egészítenie azokkal az újabb tényekkel, ismeretekkel, törvényszerűségekké, amelyeket feltár a tudomány. Ezek nélkül ugyanis nem lesz felvértezve azokkal az áramlattal szemben, amely a minden faluban hozzáférhető elektronikus médian keresztül elárasztja őt s a diákjait.”

„A gyermek nevelésének tudománya a pedagógia, a felnőttnevelés az andragógia, olyan törvényszerűségeket állapítanak meg, amelyek a személyiségformálás gyakorlatában jelentkeznek. Kétségtelen, hogy a nevelés, a tanítás, a tanulás alapvető törvényszerűségeit a biológia, az agykutatás meg a különböző pszichológiai diszciplínák tárják fel. Nem hiszem azonban, hogy értelme lenne valamilyen hierarchiát felállítani, és azt mondani,

hogy az alapvető törvényszerűségeket megállapító tudományok előbbre valók, mint az alkalmazás törvényszerűségeit, szabályait leírók. A két nagy terület együtt alkot egészet.”

Az alkotók és a közvetítők felelőssége³

„Nem túlzás talán az állítani, hogy a hamis természettudományi nézetek és ’tanok’ terjedésének... nem kevésbé jelentős eredete egyes kutatók és más képzett szakemberek, egyes pedagógusok és egyéb hivatásos ismeretterjesztők, az írott és az elektronikus sajtó sok munkatársának felelősségelhárításában fogalmazható meg.

E helyen külön hangsúllyal kell aláhúznom a tudomány egyes alkotóinak és művelőinek arisztokratikus elzárkózását a népszerű ismeretközvetítés elől mint a bajok lényeges okát! A kutatók egy részét sajátos optimizmus keríti hatalmába. Úgy vélik sokan közülünk, hogy az áltanok, zavaros hitek és eszmék maguktól eltűnnek, a tudomány egy racionális világot teremt hamarosan! Ezt a derülést mi is osztjuk, de nem lehet hinni, éppen az előbb felsorolt pszichikus okok miatt, az irracionalitás közeli kihalásában.

A tudomány szakembereinek népszerűsítő tevékenysége azért is elsőrendű követelmény, mert a tudományon kívüli emberek sokszor nem értik, nem is érthetik a legújabb vívmányokat! Sőt, a tudósok még egymást sem! Hiszen évről évre azt tapasztaljuk, hogy csak a legszűkebb szakterület kutatói értik saját közös speciális nyelvüket! Abszurd helyzet, de a rokon szakmák művelői sem képesek tudományos kérdésekben egymással kommunikálni! E lehetetlen helyzet elemzése terén még tovább is mehetünk: nevezetesen civilizációnk, politikai döntéseink a tudomány eredményeire támaszkodnak, de a döntéshozók nem értik a tudományt, közvetítőkre vannak utalva. A széles nagyközönségnek, a társadalom felelős állampolgárainak is érteniük kell legalább a sarkalatos tudományos tényeket, ezért a kutatók nem nyugodhatnak bele saját szakzsargonuk monopóliumába, hanem közérthető nyelven közvetíteniük kell saját tudományukat. Ez elől a felelősség elől nem szabad, nem lehet kitérni. Vissza kell szerezniük a széles közvélemény előtt a tudomány rangját és hitelét!

Felelős a közoktatás több tízezres serege is, hiszen ők alkotják a legszélesebb közvetítői réteget, az ő nyelvüket érti leginkább a felnövekvő ifjúság, és nem csak a fiatal nemzedék. Felmerül a kérdés: vajon megteszünk-e mindent mi, a tanár- és tanítóképzés szakemberi azért, hogy korszerű műveltséggel bíró pedagógusokat adjunk a közművelődésnek, és,

³ Részlet ÁDÁM Györgynek A tudomány fejlődésének kényszerű kísérője: az áltudomány címmel a *Természet világa* 1995. júliusi számában megjelent írásából.

hogya a továbbképzés évről évre megújítsa ezt a tudást? Nyilván nem! És még valamit: hiába születik meg a legteljesebb nemzeti alaptanterv is, ha a pedagógushivatás nem állhat saját tudásátadó funkciója magaslatán, hanem elemi lét- és munkafeltételeiért harcol. A ma iskolájának csatái így vezetnek el a tudomány hiteléért és társadalmi presztízséért vívott közös küzdelmünkhöz.

Különös felelősség hárul a sajtó hivatásos munkatársaira! Itt nincs helye annak, hogy a régi 'lerágott csontot' tovább rágjuk a sajtó manipulatív pszichológiájáról. Tudnunk kell, hogy a rádió éjszakai műsorai a lélekvándorlásról, a boszorkányságról, a szellemidézésről, vagy a Vízöntő című vasárnap éjjeli, ún. 'New Age' tv-műsor némely mondanivalója egyáltalán nem ártalmatlan játék, ahogy némelyek hiszik, hanem nagyon is veszélyes manipuláció a labilis idegrendszerű hallgató és néző pszichikus állapotával és a formálódó fiatal elme egészséges lelki fejlődésével!

A kutatók, tanárok és az újságírók felelősségének hangsúlyozásával nem lehetett, nem lehet az a szándék, hogy hiú reményeket keltsek magamban abban a tekintetben, hogy a hamis ismeretek özöne hamarosan elapad, kivész társadalmunkból! Majdnem bizonyos vagyok abban, hogy még sok nemzedék együtt él majd az áltudománnyal! Reményünk lehet viszont arra vonatkozólag, hogy mindhárom említett szakembergárda együttes cselekvésével, összefogásával korlátozni, sőt izolálni lehet ezt a kényszerűen velünk sodródó áltudás- és álhithordalékot és oda terelni, ahova való: az emberi életet kísérő furcsa, néha bosszantó, néha elnéző mosolyt, néha hangos kacagást fakasztó, de remélhetőleg mind kevesebb kárt okozó különcségei közé.”